

## ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

**Esas Sayısı : 2004/3**  
**Karar Sayısı : 2008/47**  
**Karar Günü : 31.1.2008**  
**R.G. Tarih-Sayı :20.03.2008-26822**

**İPTAL DAVASINI AÇAN:** Anamuhalefet Partisi (Cumhuriyet Halk Partisi) TBMM Grubu adına Grup Başkanvekilleri Ali TOPUZ, K. Kemal ANADOL ve Haluk KOÇ

**İPTAL DAVASININ KONUSU:** 6.11.2003 günlü, 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 31. maddesinin, Anayasanın 2., 10.,11.,13. ve 28. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemidir.

### II- YASA METİNLERİ

#### A- İptali İstenilen Yasa Kuralı

6.11.2003 günlü, 5000 sayılı Yasa'nın iptali istenilen 31. maddesi şöyledir:

"556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 14. maddesinde öngörülen beş yıllık süre, 15.7.1950 tarihli ve 5680 sayılı Basın Kanunu'na tabi konularda üç yıla indirilmiştir.

Bu Kanunun yürürlük tarihinde 5680 sayılı Kanun gereği mevkute neşredenler, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümleri gereği mevkute neşretmekten alıkonulamazlar."

#### B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Dava dilekçesinde Anayasa'nın 2., 10., 11., 13. ve 28. maddelerine dayanılmış, Anayasa'nın 35. maddesi ise ilgili görülmüştür.

### III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Samia AKBULUT, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Aysel PEKİNER, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Mehmet ERTEN ve Fazıl SAĞLAM'ın katılımlarıyla 21.1.2004 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin bu konudaki raporun hazırlanmasından sonra karara bağlanmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

### IV- ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, iptali istenilen Yasa kuralı, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup

incelendikten sonra, dava konusu Yasa kuralında atıfta bulunulan 15.7.1950 tarihli ve 5680 sayılı Basın Kanunu'nun, 26.6.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 30. maddesi ile yürürlükten kaldırılmış olmasının işin esasının incelenmesini etkileyip etkilemeyeceği konusu üzerinde öncelikle duruldu.

5000 sayılı Yasa'nın iptali istenilen 31. maddesinin atıfta bulunduğu 5680 sayılı Yasa'nın yürürlükten kalkmış olması, halen yürürlükte olan ve hukuki sonuçları itibarıyla da geçerliğini koruyan 5000 sayılı Yasa'nın 31. maddesine yönelik iptal isteminin konusuz kalması sonucuna yol açmadığından işin esasının incelenmesinin devamına, Haşım KILIÇ, Sacit ADALI, Ahmet AKYALÇIN, Serdar ÖZGÜLDÜR ve Serruh KALELİ'nin karşı oyları ve oyçokluğuyla karar verilerek gereği görüşülüp düşünüldü:

### **A- 31. Maddenin Birinci Fıkrasının İncelenmesi**

Dava dilekçesinde, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 14. maddesinde öngörülen beş yıllık sürenin 5680 sayılı Basın Kanunu'na tâbi konularda üç yıla indirilmesinin eşitlik ilkesine aykırı olduğu, marka olarak tescil edilmiş bir mevkute adı ile marka olarak tescil edilmemiş bir mevkute adının farklı koruma sürelerine tâbi olmasının eşitsizliğe yol açacağı ve bu eşitsizliğin "basın özgürlüğünden yararlanılmasını kolaylaştırmak" gerekçesi ile açıklanamayacağı, kazanılmış haklara ve hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu, söz konusu düzenlemenin basın özgürlüğünü demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmayan ve amacını aşan ölçüde sınırlandırdığı, belirtilen nedenlerle iptali istenilen kuralın Anayasanın 2., 10., 11., 13. ve 28. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5000 sayılı Yasa'nın 31. maddesinin birinci fıkrasında, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 14. maddesinde öngörülen beş yıllık süre, 5680 sayılı Basın Kanununa tabi konularda üç yıla indirilmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde; *"Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."* denilmektedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde yasa koyucunun da uyması gereken Anayasa ve temel hukuk ilkelerinin bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Kişilere hukuk güvenliğinin sağlanması, hukuk devletinin ön koşullarındandır. Hukuk devleti, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerektirir. Hukuk güvenliğinin sağlanması, bu doğrultuda yasaların geleceğe yönelik öngörülebilir belirlemeler yapılabilmesine olanak verecek kurallar içermesini gerekli kılar. Geriye dönük düzenlemelerle kişilerin haklarının, hukuki istikrar ve güvenlik ilkesi gözetilmeden kısıtlanması hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmaz.

Markaların korunmasına ilişkin usul ve esaslar, 27.6.1995 tarihinde yürürlüğe giren 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede düzenlenmiştir.

Anılan Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine uygun olarak tescil edilen bir marka, korunmakta ve marka hakkı sona ermedikçe ya da marka hükümsüz sayılmadıkça sahibine, markasının izin alınmadan kullanılmasının önlenmesi, tecavüzün giderilmesi ve zararının karşılanmasını talep etme gibi haklar sağlamaktadır. Ayrıca, marka hakkına tecavüz eden kişiler bakımından cezai hükümler öngörülmektedir.

556 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 14. maddesinde, "Markanın, tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde, haklı bir neden olmadan kullanılmaması veya bu kullanıma beş yıllık bir süre için kesintisiz ara verilmesi halinde, marka iptal edilir." denilmektedir.

5000 sayılı Yasa'nın iptali istenilen 31. maddesinin birinci fıkrasında, 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 14. maddesine atıfta bulunularak, bu maddede öngörülen beş yıllık sürenin 5680 sayılı Basın Kanunu'na tabi konularda üç yıla indirildiği belirtilmiştir. Buna göre, 5680 sayılı Basın Kanunu'na tabi konularda, bir markanın tescil tarihinden itibaren üç yıl içinde haklı bir neden olmadan kullanılmaması veya bu kullanıma üç yıllık bir süre için kesintisiz ara verilmesi halinde, marka iptal edilecektir.

Tescilli markaların kullanılmaması ya da kullanımına ara verilmesi dolayısıyla iptal edilmeleri için geçmesi gereken beş yıllık süre, aynı zamanda marka sahiplerinin kullanmadıkları markaları üzerindeki haklarının korunma süresini oluşturmaktadır. 19.11.2003 tarihinde yürürlüğe giren 5000 sayılı Yasa ile bu sürenin Basın Kanunu'na tabi konularda üç yıla indirilmesi, anılan Yasa'nın yürürlüğe girmesinden önce başlayan beş yıllık süreler yönünden de geçerli bulunmaktadır. Buna göre, tescilli markasını kullanmayan ya da kullanmaya ara veren bir marka sahibi yönünden başlamış olan beş yıllık süre henüz sona ermemişken, 5000 sayılı Yasa ile söz konusu sürenin üç yıla indirilmesi, hak kayıplarına yol açabilecek ve marka sahiplerinin hukuki güvenliklerini ihlal edecek bir nitelik taşımaktadır.

Öte yandan, Anayasa'nın 10. maddesinde, herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu, kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip oldukları ve Devlet'in bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü bulunduğu, hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamayacağı, Devlet organları ve idare makamlarının bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda oldukları hükme bağlanmaktadır.

Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen "yasa önünde eşitlik ilkesi"nin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere yasalar karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Bu yasak, ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını engellemektedir. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Ancak kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanların farklı kurallara tabi tutulmaları Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.

Basın Kanunu'na tabi konulardaki markaların, nitelik ve özellikleri itibarıyla diğer markalardan bir farkının bulunmaması nedeniyle, bu kapsamdaki marka sahiplerinin diğer marka sahipleri ile aynı hukuki konumda bulundukları açıktır. Markaların belirli bir süre kullanılmaması ya da kullanılmasına ara verilmesine bağlı olarak iptalini öngören kural yönünden Basın Kanununa tabi konulardaki markalar yönünden farklı bir süre getiren dava

konusu kural, söz konusu marka sahiplerinin diğer marka sahiplerinden farklı kurallara tabi tutulması sonucunu doğurmakta ve Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı bulunmaktadır.

Belirtilen nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 11., 13. ve 28. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

### **B- 31. Maddenin İkinci Fıkrasının İncelenmesi**

Dava dilekçesinde, iptali istenilen kuralın kazanılmış hakları güvencesiz bıraktığı ve onları korumaya yönelik kanun yollarını etkisiz hale getirdiği, koruma süresi içinde olan bir adla bir başkasının izinsiz olarak çıkarmakta olduğu mevkenin neşredilmekten alıkonulmasını imkansızlaştırdığı, hukuka aykırı bir kullanımın hukuk eliyle korunması sonucunu doğurduğu, hukuksuzluğu kanun yoluyla koruyan bir devletin hukuk devleti olamayacağı, hukuk devletinin temel unsurlarının kazanılmış hakların korunması ve hukuka aykırı fiillerin yaptırıma bağlanması yoluyla haksızlıkların önlenmesi olduğu, belirtilen nedenlerle söz konusu düzenlemenin Anayasa'nın 2. ve 11. maddelerine aykırı bulunduğu ileri sürülmüştür.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesine göre Anayasa Mahkemesi kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı hususunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmaya mecbur değildir. Anayasa Mahkemesi taleple bağlı kalmak kaydıyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verebilir. Bu nedenle, dava konusu kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesi yönünden incelenmiştir.

5000 sayılı Yasa'nın 31. maddesinin ikinci fıkrası, bu Yasanın yürürlük tarihinde 5680 sayılı Kanun gereği mevkiye neşredenlerin, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümleri gereği mevkiye neşretmekten alıkonulamayacaklarını öngörmektedir.

Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamanın Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir.

Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesinde, "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz." denilmektedir.

Mülkiyet hakkının konusunu, maddi ve gayrımaddi mallar oluşturmaktadır. Taşınır ve taşınmaz mallar, maddi mallar kapsamında iken, fikri ve sınaî mülkiyet hakları gayrımaddi mallar kapsamında yer almaktadır.

556 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5. maddesinde, bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini bir başka teşebbüsün mal veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla, kişi adları dahil, özellikle sözcükler, şekiller, harfler, sayılar, malların biçimi veya ambalajları gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilen ve çoğaltılabilen her türlü işaretin, marka olabileceği kabul edilmektedir.

Bir markanın sahibine sağladığı haklar, "marka hakkı" olarak adlandırılmakta ve fikri ve sınai mülkiyet hakları kapsamında yer almaktadır. Bu nedenle marka hakkı üzerinde yapılacak sınırlandırmalarda, Anayasanın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesinin esas alınması gerekmekte ve marka hakkının ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmesi mümkün bulunmaktadır.

Marka hakkına ilişkin düzenlemelerin yer aldığı 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de, marka hakkına tecavüz halinde öncelikli olarak tecavüzün durdurulması ve giderilmesi amaçlanmaktadır.

Dava konusu kural ise 5000 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihi esas alarak, bu tarihte 5680 sayılı Basın Kanunu'na göre mevkiye neşredenlerin 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümleri gereğince mevkiye neşretmekten alıkonulamayacaklarını belirterek, marka hakkına bu tarihten önce yapılmaya başlanan tecavüzlerin önlenmesini imkansız kılmakta ve mülkiyet hakkına yapılan bu tecavüzün devamına olanak sağlamaktadır.

Hukuka aykırı eylemlerin korunması sonucunu doğuracak şekilde marka hakkının sınırlandırılmasında kamu yararı amacı bulunmadığı anlaşıldığından, dava konusu kural Anayasa'nın 35. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Anayasa'nın 35. maddesine aykırı bulunarak iptal edilen kuralın, ayrıca Anayasa'nın 2. ve 11. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

## **V- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ**

6.11.2003 günlü, 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 31. maddesinin yürürlüğünün durdurulması isteminin, koşulları oluşmadığından REDDİNE, 31.1.2008 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

## **VI- SONUÇ**

6.11.2003 günlü, 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 31. maddesinin;

A- Esasının incelenmesinin devamına, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Ahmet AKYALÇIN, Serdar ÖZGÜLDÜR ile Serruh KALELİ'nin karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B- Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

31.1.2008 gününde karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Üye

Haşim KILIÇ

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Sacit ADALI

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Ahmet AKYALÇIN

Üye

Mehmet ERTEN

Üye

A. Necmi ÖZLER

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Şevket APALAK

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

### **KARŞIOY GEREKÇESİ**

Anayasa Mahkemesi'nin bugüne kadar ki istikrar bulmuş içtihatlarına göre, soyut norm denetimi yoluyla Mahkememiz önüne getirilen davalarda iptal konusu kuralın/kuralların sonradan yasakoyucu tarafından değiştirilmesi ya da yürürlükten kaldırılması hallerinde, iptal konusu kural hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmektedir. Davanın somutunda, iptali istenen kuralın yollamada bulunduğu 15.7.1950 günlü, 5680 sayılı Basın Kanunu, davanın ikamesinden (15.1.2004 tarihinden) sonra 9.6.2004 günlü, 5187 sayılı Basın Kanunu ile yürürlükten kaldırıldığından, kural hakkında da karar verilmesine yer olmadığına

**Esas Sayısı : 2004/3**  
**Karar Sayısı : 2008/47**

karar verilmesinin gerekli olduğunu değerlendirdiğimizden; işin esasına geçilmesine ilişkin çoğunluk kararına katılamıyoruz.

Başkan

Haşim KILIÇ

Üye

Sacit ADALI

Üye

Ahmet AKYALÇIN

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Serruh KALELİ